

Vergaderjaar 2024–2025

29 754

Terrorismebestrijding

30 821

Nationale Veiligheid

Nr. 734

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 december 2024

Het rechts-extremistisch gedachtegoed wordt breed en vaak online verspreid en heeft een aantrekkingskracht op met name kwetsbare, jonge mannen. Ik deel de zorgen van het Openbaar Ministerie en de Raad voor de Kinderbescherming over jongeren die online radicaliseren.¹ Het is zorgelijk en kwalijk dat deze ontwikkeling haat en onverdraagzaamheid naar andersdenkenden normaliseert en kan zorgen voor snelle online radicalisering richting geweld. Het kabinet is er alles aan gelegen om jongeren hiertegen te beschermen en weerbaar te maken, niet alleen vanwege de dreiging van extremistisch en/of terroristisch geweld maar ook voor de kansen en toekomst van deze jongeren.

In deze brief ga ik in op het algemene dreigingsbeeld van rechts-extremisme² en -terrorisme³ en de rol en invloed van online radicalisering binnen deze ideologie. Hiermee kom tegemoet aan het verzoek van lid Ceder van 10 september 2024. Daarnaast licht ik toe op welke manier het kabinet zich inzet om specifiek deze vormen van rechts-extremisme en -terrorisme tegen te gaan. Ook heeft het lid Ceder mij verzocht in te gaan op recente arrestaties en incidenten. Vanwege lopende strafrechtelijke onderzoeken kan ik niet ingaan op de specifieke arrestaties, maar wel hoe deze zich verhouden tot het dreigingsbeeld.

¹ Steeds meer jongeren radicaliseren online | Nieuwsbericht | Raad voor de Kinderbescherming.

² Met extremisme wordt bedoeld: Het uit ideologische motieven bereid zijn om niet-gewelddadige en/of gewelddadige activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen.

³ Met terrorisme wordt bedoeld: Het uit ideologische motieven (voorbereiden van het) plegen van op mensenlevens gericht geweld, of het veroorzaken van maatschappij-ontwrichtende schade, met als doel (een deel van) de bevolking ernstige vrees aan te jagen, maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen en/of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Terrorisme onderscheidt zich van extremisme doordat terroristische daden een maatschappij-ontwrichtend effect hebben.

Rechts-extremisme en -terrorisme hebben de volle aandacht van onze veiligheidspartners. In het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland van juni 2024 waarschuwt de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (hierna: NCTV) voor de interesse en aanwezigheid van minderjarigen en jongvolwassenen binnen het rechts-terroristische onlinemilieu en de mogelijke geweldsdreiging die daarvan uitgaat.⁴

Tegelijkertijd is de invloed van extremistische en terroristische online content op de nationale veiligheid in de laatste jaren sterk toegenomen. Extremisten en terroristen gebruiken het internet voor de verspreiding van online propaganda, netwerkvorming en het opdoen van nieuwe contacten. Bovendien is het online domein de plek waar een groot deel van de belevingswereld van jongeren plaatsvindt en een plek waar verschillende leeftijden elkaar makkelijker tegen komen dan in de fysieke wereld. Dit kan in toenemende mate bijdragen aan een proces van radicalisering, ook op heel jonge leeftijd.

Daarnaast stelt de NCTV dat ook normalisering van rechts-extremistisch gedachtegoed kan leiden tot geweld.⁵ Een manier waarop rechts-extremistisch gedachtegoed online wordt genormaliseerd wordt door de NCTV nader toegelicht in de openbare fenomeenanalyse «Memés als online wapen».⁶ Ook de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: AIVD) schrijft in haar jaarverslag 2023 dat rechts-extremistische groepen die geen terroristische aanslagen voorstaan toch een bedreiging vormen voor de democratische rechtsorde, omdat hun gedachtegoed haaks staat op de waarden van onze democratische rechtsorde en zij er op uit zijn dit gedachtegoed in toenemende mate te normaliseren binnen de samenleving.⁷

Bovendien kunnen extremistische groepen eraan bijdragen dat personen radicaliseren en tot (terroristisch) geweld overgaan doordat ze een voedingsbodem leggen van haat tegen anderen, vijandbeelden creëren en geweld vergoelijken. Ook stelt de AIVD dat tijdig ingrijpen waarschijnlijk rechts-terroristisch geweld heeft voorkomen, ook in Nederland.⁸

De drie arrestaties in augustus 2024 op verdenking van opruiing tot terrorisme passen in het dreigingsbeeld dat de NCTV en AIVD schetsen. Het gaat hier om drie jongeren die volgens het Openbaar Ministerie in chatgroepen anderen hebben aangezet om onder meer terroristische misdrijven te plegen.⁹ Eén van hen, een minderjarige jongen, zit ook vast op verdenking van deelname aan de rechts-terroristische organisatie «The Base». Omdat hier sprake is van lopende onderzoeken kan ik hier niet uitgebreider op ingaan. De arrestaties illustreren zowel de dreiging als het belang van een gedegen aanpak.

Aanpak rechts-extremisme en -terrorisme

De aanpak van extremisme en terrorisme gericht op het tegengaan en voorkomen van alle vormen van extremisme en terrorisme die Nederland

⁴ Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2024, p. 25.

⁵ Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2024, p. 25.

⁶ Kamerstukken II 2023–2024, 30 821, nr. 219

⁷ Kamerstukken II 2023–2024, 30 977, nr. 173.

⁸ Kamerstukken II 2023–2024, 30 977, nr. 173.

⁹ Minderjarige vast voor deelname aan terroristische organisatie The Base | Nieuwsbericht | Openbaar Ministerie (om.nl).

bedreigen, ook rechts-extremisme en -terrorisme.¹⁰ In reactie op de ontwikkelingen in de dreiging van de afgelopen jaren, is daarbij extra geïnvesteerd in de aanpak van rechts-extremisme en -terrorisme. Uw Kamer is hierover in enkele brieven geïnformeerd.¹¹

Om specifieke kennis en handelingsperspectief bij partnerorganisaties te vergroten, traint het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering (hierna: ROR) professionals bij onder meer gemeenten en de zorg in de preventie en aanpak van radicalisering en extremisme. Het trainingsaanbod is uitgebreid met trainingen op het gebied van rechts-extremisme. Het ROR biedt een thematraining «Rechts-extremisme» aan die in 2023 is doorontwikkeld op basis van de laatste inzichten. Van begin 2023 tot en met het derde kwartaal van 2024 is deze training 53 keer gegeven aan in totaal 672 professionals. De ROR-trainingen waar rechts-extremisme in terugkomt¹² bereikten in deze periode ruim vierduizend professionals verdeeld over 361 trainingen.

De NCTV heeft samen met Nationale Politie een Symbolenbank ontwikkeld met daarin informatie over rechts-extremistische symbolen. Deze Symbolenbank is beschikbaar voor politieagenten en andere professionals die in hun werk in aanraking kunnen komen met rechts-extremistische symboliek en helpt bij het herkennen hiervan.

In januari 2024 heeft Nederland de rechts-terroristische organisatie «The Base» op de nationale sanctielijst terrorisme geplaatst. De plaatsing op de nationale sanctielijst heeft de Europese Unie de mogelijkheid gegeven om «The Base» op de Europese-terroristenlijst te zetten. Dat is gebeurd in augustus 2024. Dit betekent dat alle Europese lidstaten eventuele tegoeden moeten bevriezen en het verboden is voor alle burgers en bedrijven in de Europese Unie om de terroristische organisatie te financieren.

Samenwerking met het zorgdomein

Naast intensieve aandacht en de aanpak vanuit het veiligheidsdomein, spelen ook zorg- en sociale partners een cruciale rol binnen de aanpak van rechts-extremisme en -terrorisme. Volgens de AIVD bestaat de rechts-terroristische online beweging nog altijd grotendeels uit jongvolwassen mannen die vaak kampen psychosociale problematiek en/of een instabiele thuissituatie.¹³ De afgelopen tijd is dan ook verder geïnvesteerd in een domeinoverstijgende aanpak. Deze aanpak is erop gericht om (vroegtijdige) signalering vanuit de verschillende domeinen te bevorderen en de dreiging in een zo vroeg mogelijk stadium tegen te gaan. In navolging van het regeerprogramma (bijlage bij Kamerstuk 36 471, nr. 96) gaat specifieke aandacht uit naar personen met verward gedrag om te zorgen dat deze personen tijdig de juiste zorg krijgen en niet onnodig in aanraking komen met politie en justitie.¹⁴ Op dit moment kunnen zorgprofessionals aansluiten in het multidisciplinaire casusoverleg. Hierdoor is er meer aandacht voor psychosociale problematiek en kunnen gerichte interventies worden ingezet. Het Landelijk Steunpunt Extremisme biedt tevens

¹⁰ De pijlers waarop de aanpak is gebaseerd staan in de Nationale Contraterrorisme Strategie (Kamerstukken II 2021–2022, 29 754, nr. 641) en de Nationale Extremismestrategie (Kamerstukken II 2023–2024, 30 821, nr. 218).

¹¹ Hierover heeft mijn voorganger uw Kamer geïnformeerd in Kamerstukken II 2022–2023, 29 754, nr. 654 en Kamerstukken II 2022–2023, 29 754, nr. 675.

¹² Basistraining Radicalisering, Verschijningsvormen Extremisme en de Training voor Aandachtsfunctionarissen.

¹³ Kamerstukken II 2023–2024, 30 977, nr. 173.

¹⁴ Kamerstukken II 2023–2024, 36 471, nr. 96, p. 101. Zie ook de *Voortgangsbrief aanpak voor personen met verward en of onbegrepen gedrag* (Kamerstukken II 2022–2023, 25 424, nr. 670).

advies aan speciaal voor (forensische) ggz-professionals over de combinatie van radicalisering en psychopathologie. Ik vind de samenwerking tussen het zorg- en veiligheidsdomein uiterst belangrijk. Daarom zal ik komend jaar een onderzoek laten doen naar effectieve interventies gericht op de psychosociale problematiek van (mogelijk) radicaliserende personen. De resultaten van dit onderzoek zal ik aan uw Kamer aanbieden.

Online radicalisering

Om de kennis rondom het fenomeen van online radicalisering te vergroten en de aanpak te bestendigen, zijn de afgelopen tijd verschillende onderzoeken uitgevoerd naar online radicalisering. Zo is uw Kamer vorig jaar oktober geïnformeerd over het onderzoek naar de wijze waarop rechts-extremistische radicalisering kan optreden en welke rol sociale media daarbij spelen.¹⁵

Recentelijk heb ik uw Kamer ingelicht over het onderzoek naar de aard en mechanismen van online rekrutering door en voor extremistische groeperingen.¹⁶ Hieruit blijkt dat rekrutering door extremistische groeperingen doorgaans aanvangt op openbare platformen waar niet zozeer illegale content, maar juist borderline (of «legal yet harmful») content bijdraagt aan de aantrekkingskracht van en de daaropvolgende toetreding tot extremistische groepen op meer besloten platformen. Het gaat dan om (legale) online content zonder strikt terroristisch karakter en zonder directe aanzetting tot geweld. Wel ondermijnt deze content de veiligheid van burgers en instituties, bijvoorbeeld omdat het aanzet tot haat of opruiing of extremistisch gedachtegoed normaliseert. Tevens blijkt uit het onderzoek dat personen over het algemeen in aanraking komen met extremistische groepen doordat ze zelf online opzoek gaan naar gelijkgestemden en/of bijbehorende (rechts-)extremistische content.¹⁷

De aanbevelingen uit deze en uit eerdere onderzoeken worden meegenomen in de uitwerking van de Versterkte Aanpak Online, die ik dit najaar met uw Kamer zal delen. De eerste hoofdlijnen van deze aanpak zijn reeds met uw Kamer gedeeld.¹⁸ Met deze Versterkte Aanpak Online wordt het handelingsperspectief voor het tegengaan van online extremisme en terrorisme versterkt. De verdere inrichting van een dialoog met de internetsector gericht op het verbeteren van contentmoderatie en detectie van extremistisch online materiaal; de uitwerking van concrete initiatieven om barrières op te werpen in het online zoekproces, zoals via een ReDirect methode; evenals het integreren van het online domein in de lokale integrale aanpak van radicalisering en extremisme, maken deel uit van deze aanpak.

Tot slot

De ontwikkelingen in de dreiging op rechts-extremisme en -terrorisme en online radicalisering hebben mijn volle aandacht. Ik zal mij dan ook krachtig blijven uitspreken en tegen alle vormen van extremisme en terrorisme en met alle partners blijven inzetten om deze tegen te gaan.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel

¹⁵ Kamerstukken II 2023–2024, 29 754, nr. 690. Zie ook «rechts-extremistische radicalisering op sociale mediaplatforms? Ontwikkelingspaden en handelingsperspectieven» (WODC, 2023).

¹⁶ Kamerstukken II 2023–2024, 29 754, nr. 729, zie ook «Radicalreclame op sociale media» (WODC, 2024).

¹⁷ Kamerstukken II, 2022/23, 29 754 nr. 658.

¹⁸ Kamerstukken II 2023–2024, 29 754, nr. 708.